

Skog & Ekonomi

NYHETER FRÅN DANSKE BANK

Cederhusen, ett av världens största trähusprojekt kommer att lagra cirka 5 000 ton CO².

Att bygga med trä gör att vi kraftigt kan minska klimatavtrycket. Samtidigt är husen lättare och vi kan bygga högre ovanpå tunnlarna. Byggprocessen går fortare, är tystare med färre transporter. Sen får vi en helt annan boendemiljö då husen byggs av naturliga material och andas utan ångspärrar av plast i ytterväggarna.

Anna Ervast Öberg
Projektutvecklare Trähus
Veidekke Eiendom

Foto: Veidekke

Timmerhusens revansch – tar marknad från betongen

Solida stommar av korslimmat trä, så kallat CLT (Cross Laminated Timber), är det byggmaterial som växer mest för flerbostadshus i dagsläget. Genom att byta betong mot trä så halveras CO²-utsläppen enbart i byggfasen. Dessutom lagrar träkonstruktionerna stora mängder CO² under husets livslängd. Lika stor drivkraft som klimatnyttan, har det faktum att träbyggandet kan öka effektiviteten i byggsektorn genom att införa ett mer industriellt byggande. Träelementen tillverkas inomhus i fabrik med robotiserade processer. Själva byggfasen förenklas och förkortas. Tre jättefabriker för CLT är nu i uppstart- eller projektfas. Inom två år går Sverige från marginalspelare till en världens största producenter av CLT med en kapacitet på 350 000 m³ av massiva träelement. Stora Enso har startat i Grums. Efter årsskiftet står Setra på tur och därefter Södra. Läs mer på sidan 2.

Massa- och trävarupriserna är på väg att bottna

Under 2019 har både pappersmassa och trävaror genomgått brutala prissänkningar. Listpriset på massan har sjunkit med 33 %, och då har vi inte räknat med ökade rabatter. Trävarupriserna har, även med kraftigt försvagad krona, sjunkit med över 40 % på vissa kvaliteter och marknader. Mycket talar för att prissänkingsperioden är på väg att nå sitt slut. För massan ligger priserna nu still. Lagernivåerna har sjunkit drastiskt men prisskillnaden mellan kort- och långfiber är ännu för stor. Vi spår att prishöjningarna börjar en bit in på nästa år. För trävaror kan det dröja ytterligare lite längre. Priserna sjunker ännu men sänkningstakten har mattats av. En faktor som dock är svår att överblicka är de apokalyptiska barkborreskadorna i Centraleuropa. Hittills bedömer vi att hela 140 miljoner m³ är skadat, se sidan 6.

2 Temaartikel:

- Timmerhuset tar revansch i robotanpassad tappning
- Gröna obligationer kommer att driva trähusbyggandet

5 Skogsbolagen dubblar värderingen på skogen

- ### 6 Massamarknaden
- Massapriserna har bottnat

7 Banken analyserar trävarumarknaden

- Sågverken anar bottenkänning på trävarupriserna!

8 Timmer & Massaved

- Gott om massaved och fortsatta prissänkningar att vänta i skogen

9 Råd till skogsägarna

- Virkesprissänkningarna fortsätter

9 Barkborrekatastrofen

- Zombieträden ger en brun vår i våra skogar

10 Kända profiler ger sin syn på virkesmarknaden

- Claes Andersson, vd, sågverkskoncernen J G Anderssons Söner AB i Småland: "Prisfallet har ännu inte stannat av men vi känner att botten är nära."

11 Fastighetsmarknaden

- Skogen betar sig som en obligation

Här kommer ett nytt nummer av nyhetsbrevet Skog & Ekonomi där vi serverar aktuell information från kända aktörer inom näringen, ger handfasta tips till dig som skogsägare och presenterar en ekonomisk analys av läget för skog och skogsprodukter. För dig som ännu inte är prenumerant, anmäl dig på www.danskebank.se/skog-och-lantbruk

Temaartikel

Timmerhuset tar revansch i robotanpassad tappning

De bara står där för evigt på något sätt. Fäboden i Jämtland, härbretet i Hälsingland, sädesmagasinet i Södermanland och fiskarstugan i Bohuslän. Alla över tvåhundra år gamla och alla i massivt timmer. Några har inte ens ett skyddande färglager, ändå står dom där ståndaktigt och vackrare än någonsin.

De senaste hundra åren har vi inte byggt i massivt trä. Största orsaken har varit oron för brand men säkert har känslan av ett gammalt och föråldrat material spelat in. Betong och stål har varit allena rådande när det gäller byggnationer över två våningar.

Nu blåser nya vindar. Trä som konstruktionsmaterial har aldrig varit mer rätt. En hel värld famlar efter alternativ att lagra CO² i uttjänta oljekällor till astronomiska kostnader. Då får timmerhusen revansch. Trä som byggstomme är ett helt naturligt sätt att lagra koldioxid. Samtidigt har trä som byggmaterial en hel mängd andra fördelar, jämfört med den så klimatnegativa betongen.

Höghus i massivt trä är det byggsystem som växer snabbast på marknaden just nu. Trä som byggmaterial tar äntligen marknadsandelar från stål och betong. Produktlösningen heter CLT eller KL-trä, (korslaminerat-trä). CLT består av hyvlat virke som limmas ihop korsvis i upp till åtta lager. Dessa blir vägg-, golv eller takelement med storlekar upp till 3,6 * 20 meter. Materialet är lätt, det går snabbt att montera, ger lägre byggkostnader och binder stora mängder CO² under hela sin livstid samtidigt som stommen andas.

Väggelementen produceras industriellt, i skyddad miljö. Produktionen har hög automatisering. Hål och spår för fönster, dörrar, el och ventilation tas ut av en robotfräs enligt digitaliserade ritningen. Allt blir exakt.

Trä halverar CO²-utsläppen i byggfasen

Byggsektorn som länge kritiserats för miljöproblem och ineffektiva byggmetoder, står inför en stor omställning mot ett mer klimatsmart byggande. Här kan massivträ bli ett medel för att aktivt vända utvecklingen. Enligt forskare från KTH och IVL så kan man halvera CO²-utsläppen enbart i byggfasen genom att byta betong mot trä. Ovanpå detta kommer CO²-inlagringen i byggnaden. I dag inkluderas inte inlagringen i LCA (livscykelanalysen), vilket känns ofattbart.

Såväl markägande kommuner och myndigheter som de beställande fastighetsbolagen kommer att ställa krav på livscykelanalyser i samband med såväl bygglov som projektupphandling. Från 2022 kommer dessutom krav på att en klimatdeklaration skall adderas till den befintliga energideklarationen vid nybyggnation. Deklarationerna kommer att vara offentliga och jämförelser kommer att göras. I samband med finansiering av projekten kan vi se framför oss betydande skillnader i finansieringskostnad beroende på hur bygget klassas ur klimat- och miljösynvinkel. Är det brunt, grönt eller supergrönt? Detta är megatrender som talar starkt för att utvecklingen mot ökad andel trä i huskonstruktionerna kommer att eskalera. Begränsningen kommer snarare att vara produktionen av träbaserade byggprodukter som CLT-element. Därför är det glädjande att vi nu ser en kraftig ökning av kapaciteten av CLT i Sverige.

Bygg och fastighetssektorn står för en betydande del av det svenska samhällets klimatpåverkan. 2016 var sektorns utsläpp av växthusgaser cirka 12,8 miljoner ton koldioxid-ekvivalenter, vilket motsvarade 21 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. (Boverket, 2019)

Martin Erlandsson

Doktor i hållbart byggande och chef affärsutveckling IVL
www.ivl.se

Vi har under flera år studerat den faktiska skillnaden i CO² utsläpp mellan olika byggsystem. Där kan man konstatera att det allra enklaste sättet att minska klimatavtrycket är att använda trä i stommen. Du får då en halvering

av CO² utsläppen i själva byggskedet. Om man sen räknar med den kolinlagring som sker i stommen blir träbyggnaden oftast klimatpositiv. Detta börjar beställarleddet uppmärksamma och jag är övertygad om att träandelen kommer att öka. Potentialen är sannolikt störst i segmentet flerbostadshus. Det är inte orimligt att anta att 50 % av den marknaden byggs med trästomme inom tio år.

Svenska rekordinvesteringar i massivträelement

Förra året var det endast pionjären Martinssons fabrik i Bygdsiljum som producerade cirka 30 000 m³ CLT-element. Nu har Stora Ensos enhet i Grums startat. Den har en produktionskapacitet på 100 000 m³ och är en av Europas största. Setra är också i full gång med att installera maskiner i sin nya anläggning i Långshyttan. Beräknad start Q2 2020 och en kapacitet på 100 000 m³. Även Södra har driftsatt sin pilotfabrik för 15 000 m³ CLT i Värö. Samtidigt projekterar man en fullskaleanläggning på 100 000 m³ och start Q1 2022. Om drygt två år kan vi alltså räkna med en CLT-kapacitet på uppemot 350 000 m³. Anna-Lena Gull på Setra är inte orolig för att marknaden sväljer volymerna.

"Vi använder årligen cirka 4,8 miljoner m³ betong vid husbyggandet i Sverige. Här talar vi om mindre än 10 % marknadsandel med tre, stora, nya fabriker."

Figur 1. Svenska CLT-fabriker produktion enligt plan 2022

Källa: Företagsinformation

Industrikapaciteten växer med 15–20 % per år

Den europeiska produktionen av CLT ligger i dag på drygt 1,2 miljoner m³ och växer med cirka 15–20 % per år. Enligt vår sammanställning, se tabell 1, så kommer produktionen att överstiga 1,7 miljoner m³ inom ett par år. Europa dominerar världsproduktionen och Österrike är giganten och föregångaren. Men efter de svenska investeringarna kommer Sverige att vara världens näst största producent av CLT. Vi tror dock att detta bara är början på en mycket snabb utveckling internationellt. Vi har sammanställt en förteckning över de större aktörerna (> 50 000 m³) inklusive projekterad kapacitet.

Tabell 1. Produktion m³ CLT-element, hos Europas största producenter inklusive beslutad expansion de kommande två åren.

Företag	Enheter	Länder	Produktion	Kommentar
CLT Finland	1	Finland	70 000	inkl. expansion
Crosslam	1	Finland	70 000	inkl. expansion
Piveteaubois	1	Frankrike	50 000	
Spilikon	1	Norge	60 000	
Setra Group	1	Sverige	100 000	
Södra	1	Sverige	115 000	inkl. expansion
Stora Enso	3	Österrike, Sverige	270 000	
Pfeif Holz	1	Tyskland	100 000	inkl. expansion
Binderholz	2	Österrike, Tyskland	195 000	
Johann Offner Ent.	1	Österrike	150 000	
KLH Massivholz	1	Österrike	120 000	inkl. expansion
Mayr-Melnerhof Holz	1	Österrike	75 000	
Hasslacher Norica Timber	1	Österrike	55 000	inkl. expansion
Johann Pabst	1	Österrike	50 000	inkl. expansion
Övriga < 50.000	14		250 000	
Summa			1 730 000	

Källa: Företagsinformation, Danske Bank

Anna-Lena Gull

Marknadschef bygglösningar Setra
www.setragroup.se

Vi håller precis på att driftsätta maskinlinjen som kommer att kunna producera världens största massivträelement med en yta upp till 3,6 * 20 meter.

Efter att ha arbetat i den traditionella byggindustrin ser jag väldigt stor potential för KL-trä. Vi står precis i brytpunkten för stora byggkonstruktioner, där trä går från ett nischmaterial till att bli en etablerad systemlösning. Inom en snar framtid ser jag att man kommer att kräva livscykelanalyser för byggnaden i samband med bygglovet. Ur miljö och klimatsynvinkel är trä oslagbart, det vet de flesta redan. När nu kunskapen ökar om det systemmässiga byggandet med trä kommer faktorer som ekonomi och tidsvinst väga lika tungt. För mig personligen måste jag framhäva själva känslan med trä som är oslagbar. Det känns helt enkelt rätt.

Jörgen Hermansson

Chef för Södra Building System
www.sodra.com

Vi har nu driftsatt vår instegsfabrik i Värö med en produktion på 15 000 m³ CLT. Fas 2, med beräknad driftstart Q1 2022 ger en ytterligare produktion på 100 000 m³ (cirka 3500 lägenheter). CLT som byggsystem är den största händelsen i träindustrin på mycket länge.

Vi öppnar upp en helt ny marknad för trä där vi inte varit tidigare. Vi kan bygga högt och i städer och vi ser en internationell marknad. Potentialen är enorm. Med CLT flyttar vi också in byggprocessen i en högautomatiserad, industriell miljö. Robotiserad fräsning för fönster, dörrar, elinstallationer, ventilation gör att mätten blir exakta. Vål ute på arbetsplatsen minskar byggtid och kostnad. När elektriker kommer är mätningen överflödig, det är redan fräst.

Susanne Rudenstam

VD på Träbyggnadskansliet
www.trabyggnadskansliet.se

Initialt har det varit miljö- och klimatfrågan som varit den största drivkraften för ökad andel trä i byggandet. När fastighetsbolagen som beställare nu börjar inse rationaliseringspotentialen och den ökade kvaliteten

som ett industrialiserat träbyggande innebär så har detta blivit en lika stor drivkraft. Om man bara tar några nyckeltal från det traditionella byggandet så inser man att det finns en rationaliseringspotential. Enligt studier från Chalmers så är det endast var sjätte arbetad timma som genererar byggnytta. Dessutom så lämnar hela 25 % av det ditforslade byggmaterialet byggplatsen som avfall. För de mest effektiva industrialiserade trähusbyggarna är denna siffra nere på cirka 5 %.

Gröna obligationer kommer att driva trähusbyggandet
Kombinationen med ett investerarkollektiv som ställer allt högre miljökrav på sina investeringar och den starka trenden mot ökad "grön finansiering" tror vi kommer att vara nyckelfaktorer för en kraftig ökning av byggande i trä. Där är CLT med massiva kollagrande trästommar nyckeln till en stor-skalig användning trä som byggnadsmaterial.

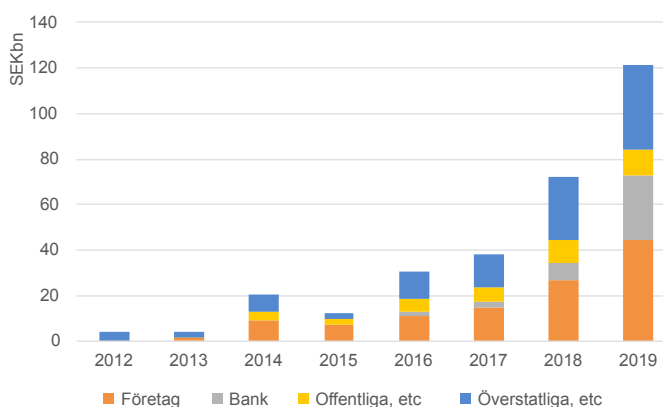

Lars Mac Key
Ansvarig för gröna obligationer i Danske Bank
www.danskebank.se

Sverige har under lång tid varit väldigt duktiga på att genom lag se till att få ned energiförbrukning i nybyggnationer. Inte nog med detta så är den energi vi använder i Sverige på väg att bli

fossilfri. I själva nyttjandefasen har vi därför kommit mycket långt i strävan mot ett fossilfritt samhälle. Samtidigt fortsätter betong och stål att dominera i byggprocesserna. Stål som kräver mycket energi från kol vid tillverkningsprocessen och cementen ger ifrån sig stora mängder koldioxid vid produktionen. Beräkningar visar att vi ofta använder mer än ett ton byggmaterial per kvadratmeter yta. Vi har därmed, nått en punkt där det är i själva tillverknings- och konstruktionsfasen vi kan göra de stora koldioxidbesparingarna vid nybyggnation. Denna situation är ganska unik för oss i Sverige och Norden. Att övergå till en klimatpositiv produkt som trä i byggandet kommer att få en avgörande betydelse. Det är där vi kan göra de riktigt stora besparingarna i livscykelanalysen. Delar av detta belyses i EU:s kommande taxonomi över vad som kan anses grönt, även om fokus fortfarande är energianvändande i Europa då man generellt ligger så långt efter oss i energieffektivt byggande. Om jag blickar framåt några år så kommer konstruktionsfasen och valet av material att få en mycket större tyngd i regelverket för grön finansiering. Detta kommer att gynna trä. Det viktiga nu är dels att forska fram fossilfritt stål och dels att fortsätta arbeta med tekniker som gör trä till ett ännu bättre anpassat material för alla typer av byggnationer, oavsett höjd och öppna ytor.

Figur 2. Volym gröna obligationer emitterade i SEK

Källa: Bloomberg, Danske Bank

Foto: Martinsons Såg AB

Grönare bostäder ger billigare lån för privatpersoner och företag

Som ett led i arbetet att verka för ett klimatsmartare samhälle har Danske Bank tagit fram gröna erbjudanden till företagskunder inom bygg- och fastighetsbranschen och ett rabatterat grönt bolån till privatkunder.

Där fokuserar vi dels på livscykelanalys i form av miljöcertifieringar såsom Svanen eller Miljöbyggnad och dels på energieffektivitet bevisat genom energiklassificering A eller B (som betyder minst 25 % lägre än energianvändning än våra redan tuffa lagar). Vi applicerar även dessa kriterier när vi själva lånar upp pengar i den gröna obligationsmarknaden, samt när vi rådgör andra aktörer. Gröna obligationer köps främst av det institutionella kapitalet och fonder. Den gröna finansieringen bidrar till att såväl institutionella- som företags- och privatkunder driver utvecklingen mot ett klimatsmartare byggande. Där kommer trästommar att bli en extremt viktigt faktor.

Vill du veta mer om våra gröna erbjudanden och det gröna bolånet? Läs gärna mer på vår webbplats.

<https://danskebank.se/privat/produkter/bolan/grona-bolan>

Skogsbolagen dubblar värderingen på skogen

Både SCA och Holmen meddelade i somras att de, i samband med årsboksluten 2019, kommer att omvärdera sin skog i linje med marknadsvärden. Det har visserligen länge varit uppenbart att det fanns ett gap mellan bolagens bokförda värden och marknadsvärdena på privatmarknaden, även om det inte funnits några bra referenstransaktioner för bolagsägd skog. Men när AMF köpte 89,9 % av BillerudKorsnäs skogsinnehav, i bolaget Bergvik Skog Öst, blev gapet konkret och därmed svårare att försvara. Köpet motsvarande en skuldfrivärdering om 12,2 miljarder kronor, eller ungefär 333 kr/m³sk. Prislappen var ett exempel på att även stora skogsinnehav kan värderas i paritet med markpriserna på den privata skogsfastighetsmarknaden. I samband med rapporterna för tredje kvartalet angav bägge bolagen intervall för sina nya värderingar. Dessa innebar, i princip, en fördubbling av skogsvärdena – SCA till ett intervall mellan 63 och 67 miljarder kronor (idag 34 miljarder kronor för skog och mark) och Holmen till ett intervall mellan 39 och 43 miljarder kronor (idag 19 miljarder kronor).

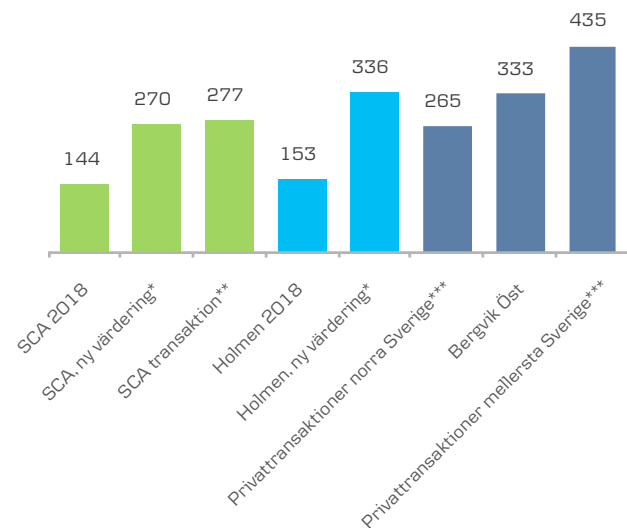
Logiken med förändringen

Tidigare har bolagen värderat de "biologiska tillgångarna", de växande träden, baserat på prognoser för hur avverkning, priser och kostnader kommer att utvecklas för de kommande hundra åren. Beräknat kassaflöde har sedan diskonterats till ett nuvärde. Värde på marken har satts till de ursprungliga inköpspriserna. Detta innebar för 2018 att SCA värderade den växande skogen på sina 2,0 miljoner hektar produktiv skogsmark till 32 miljarder kronor och marken till 1,7 miljarder kronor, totalt 33,8 miljarder kronor, eller 144 kr/m³sk. Holmen värderade sin växande skog till 18,4 miljarder kronor och marken till 301 miljoner kronor, vilket motsvarande 153 kr/m³sk.

De nya värdena avser både "biologiska tillgångar" och mark. Man kommer att utgå ifrån transaktionspriser i de regioner där man har sin skog. I sin årsredovisning redovisar SCA till exempel vilka snittpriser per kubikmeter de betalar, respektive får betalt för, när de köper och säljer skogsmark. 2018 betalade man i genomsnitt 286 kronor per kubikmeter och fick i genomsnitt 268 kronor per kubikmeter för skog man sålde. Detta kan jämföras med LRF Konsults transaktionspriser i norra Sverige under första halvåret 2018 om 265 kronor per kubikmeter.

Man kommer dock fortfarande att specificera värdet på de biologiska tillgångarna genom att beräkna nuvärdet enligt samma metod som tidigare. Markvärdet kommer att utgöra mellanskillnaden mellan totalvärdet och värdet på de biologiska tillgångarna. Enligt bolagen kommer marken att utgöra 25-30 % av de nya totalvärdena (SCA har talat om 30 % och Holmen om en fjärdedel), vilket implicerar att den växande skogen kommer att värderas upp med cirka 38-46 % för SCA och 59-75 % för Holmen. Även om det är troligt att de kommer att ändra på flera variabler i sina modeller så lär diskonteringsräntan vara den största förändringen som förklarar den högre värderingen av växande skog. Skulle de enbart motivera det högre värdet på den växande skogen genom lägre diskonteringsränta beräknar vi att den skulle den behöva sänkas med 1,6 procentenheter till cirka 4,3 % för SCA (från 5,9 % 2018) och för Holmen en sänkning med 2,5 procentenheter till omkring 3,0 % (från 5,5 % 2018).

Figur 3. Skogsvärdering, kronor per kubikmeter virkesförråd

* genomsnitt av en intervall, avser både växande skog och mark

** genomsnitt av försäljning- respektive förvärvsvärdering 2018 enligt årsredovisningen 2018

*** LRF Konsult skogspriser, halvår 2019

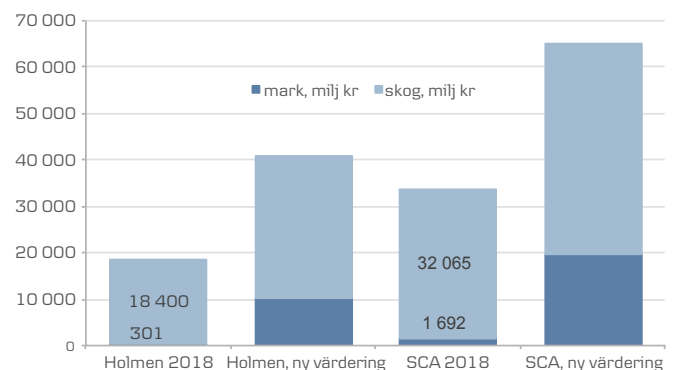
Källa: Bolagsrapporter, LRF Konsult (augusti 2019), Danske Bank

Framtida nedskrivningar vid prisfall

Man säger att totalvärdet, skog plus mark, kommer att justeras i linje med hur värderingen på skogsfastigheter i regionen utvecklas. Detta innebär att ifall transaktionspriserna på skogsmark skulle öka eller falla kraftigt, så skulle man behöva skriva upp eller ned värdena på skogen.

Aktiemarknaden har tagit emot SCAs och Holmens budskap om omvärdering av skog positivt. Dels fanns det viss spekulation om detta redan innan och sen gick aktierna upp kraftigt både när beslutet först annonserades i somras och igen när man meddelade värderingsintervallen, som låg högre än vad marknaden hade väntat sig.

Figur 4. Värering av skog* (miljoner kronor)

* ny värdering avser genomsnitt av föreslaget värdeintervall samt andel av nya värdet som kommer att utgöras av mark.

Källa: Bolagsrapporter, Danske Bank

Massamarknaden

Oskar Lindström
Skogsanalytiker på
Danske Bank Markets Sverige.
www.danskebank.com

Massapriserna har bottnat

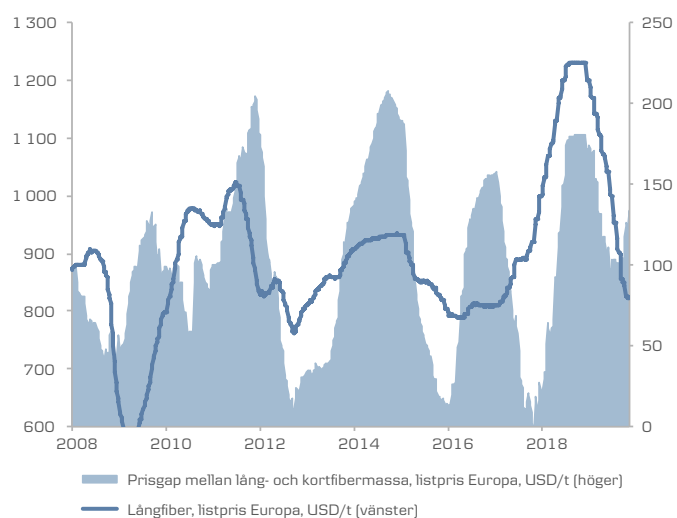
Allt fler tecken indikerar att massamarknaden har bottnat. Ändå räknar vi inte med någon betydelsefull vändning

uppåt i Europa förrän i början av nästa år. Sedan toppnoteringen på 1230 dollar i slutet av förra året har listpriset på långfibrig sulfatmassa i Europa nu fallit med 33 %. I skrivandes stund noteras det till 820 dollar per ton. Detta är i nivå med tidigare bottnar, september 2012 och slutet maj 2016. Vi ser att prisnedgångarna i princip stannat upp och nordiska producenter rapporterar att efterfrågan är relativt god och att de har normala lagernivåer. Samtidigt hör vi inte om någon trängsel bland massaköparna för att passa på att köpa större volymer och bygga lager. En orsak kan vara att gapet mellan långfiber och den billigare kortfibern fortfarande är relativt högt. Historiskt har det krävts att prisgapet mellan lång- och kortfibrer i princip stängs innan långfibrerpriserna återhämtar sig. Så såg det ut 2012, 2016 och 2017.

En förklaring till den ovanligt stora skillnaden mellan lång- och kortfibrermassan kan vara det hårda spel som de brasilianska massaproducenterna kört mot sina kinesiska kunder under 2019. De vägrade först att sänka priserna och byggde istället upp stora lager. Dessa tvingades de sedan dumpa ut på marknaden efter sommaren. Denna bild bekräftas också av den globala lagerstatistiken. Den visar att de globala producentlagren fallit med 11 dagar i slutet av oktober jämfört med toppen i slutet av juni i år. Lagren för långfibrig sulfatmassa ligger nu på 33 dagar, en nivå som vi inte sett på ett år. Kortfibrerlagren ligger dock fortsatt högt på 50 dagar (även om det är den lägsta nivån sedan november förra året).

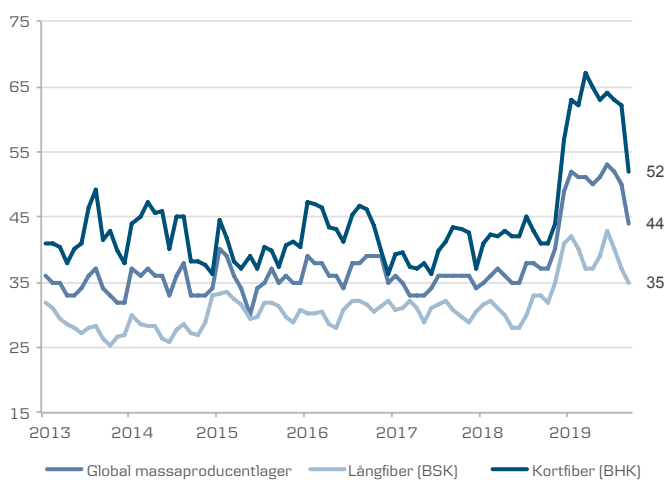
Kinesiska massaköpare har nu höga, egna lager, köpta under tredje kvartalets utförsäljning. Dessutom gör det stora gapet mellan lång- och kortfiber att köparna fortsatt kommer att försöka öka andelen billigare kortfiber. För att vi ska se någon betydelsefull prisökning på den nordiska långfibrermassan så räknar vi med att lagren behöver komma ned ytterligare några dagar och att prisgapet mellan lång- och kortfibrermassan minskar. Vändningen känns dock nära och vill allt sig väl så tror vi att priserna vänder upp en bit in på nästa år.

Figur 5. Pris på långfibrig sulfatmassa (NBSK) och prisgap mellan lång- och kortfibrig massa

Källa: Fastmarkets, Danske Bank

Figur 6. Globala massalager, antal leveransdagar

Källa: PPPC

Banken analyserar trävarumarknaden

Brutala prisfall på trävaror under hösten

Prisfallet på sågade trävaror har varit brutalt sedan i somras. För gran har fallet drivits på av det stora utbudet av barkborreskadad skog i Centraleuropa, men även furan har dragits med i fallet. Allt virke har alltså tappat i pris men sänkningarna varierar kraftigt mellan olika marknader och kvaliteter. Tuffast har det varit på den så viktiga Englandsmarknaden och för sämre kvaliteter samt sidobrädor av gran. Där har priserna, i svenska kronor, fallit med uppemot 45 % från toppnoteringen. För fura och bättre kvaliteter av oskadad gran är prissänkningarna mer modesta. I ett försök att beskriva ett genomsnittligt prisfall på exportmarknaden så bedömer vi att det ligger på cirka 20-25 %. Detta trots att vi haft mycket stor hjälp av en försvagad krona.

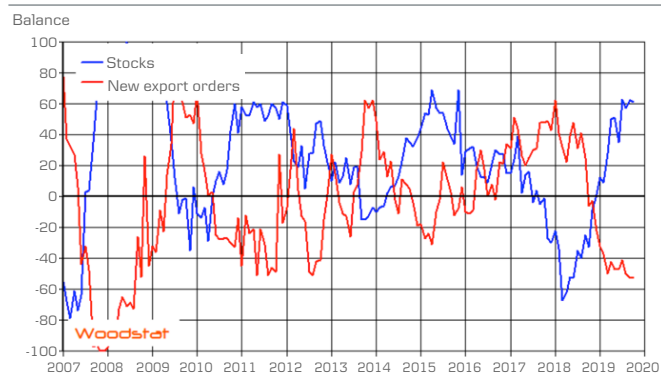
Sågverken anar bottenkänning på trävarupriserna!

Om vi summerar våra samtal är den generella bilden följande:

- Försäljning och efterfrågan är förhållandevis god
- Lagren av sågad vara ökar fortfarande men ökningstakten har minskat
- Trävarupriserna sjunker fortsatt men en utplaning är nära.
- Furan är nära prisbotten
- Granen mer osäker beroende på barkborre.
- Prisspridningen mellan olika sortiment och kvaliteter är rekordstor.

Man kan fundera om längtan efter utplanande priser är så stor att man ser de signaler man vill se. Sågverkens bild bekräftas dock av figur 7 som visar trävarulager och exportorder. Om vi bortser ifrån finanskraschen, så närmar sig bägge kurvorna sina vändningslägen.

Figur 7. Lager och exportorder för svenska sågverk

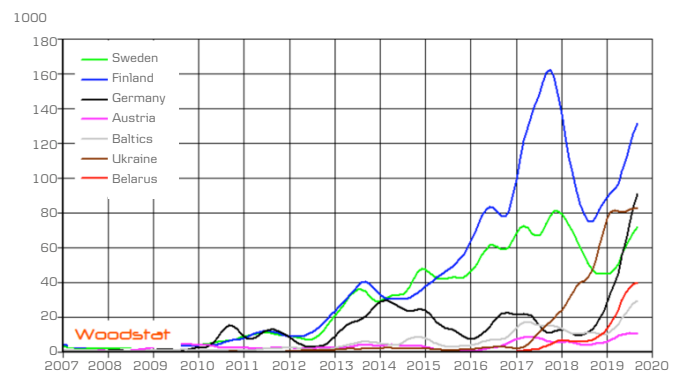
Källa: Woodstat [Sista mät punkt oktober 2019.]

Kina ökar importen från Europa

Konsumtionen av trävaror i Kina har slagit alla rekord de senaste åren, men importmönstret har succesivt ändrats. Ryssland tagit över allt mer som leverantör på bekostnad av Kanada och Europa. Den europeiska exporten till Kina föll dramatiskt under topprisperioden 2017-18. Nu ser vi en scenförändring. Rysk export har planat ut. Exporten från Europa har däremot, mer än fördubblats sedan bottennoteringen sommaren 2018. Förändringen är mest extrem i fallet Tyskland. Sommaren 2018, låg Kina på plats nummer nio av de viktigaste köparländerna, med en månadsexport på cirka 15 000 m³. Nu drygt ett år senare är Kina den största köparen av tyska trävaror med en månadsvolym på cirka 90 000 m³. Utan tvekan är det barkborreangrepp och sämre kvaliteter som styr om virkesvolymerna. Det förklarar dock inte allt. Alla europeiska länder har ökat på Kina, se figur 8. En starkare rubel kan vara en orsak.

Figur 8. Månadsimport av barrträvaror från europeiska importörer

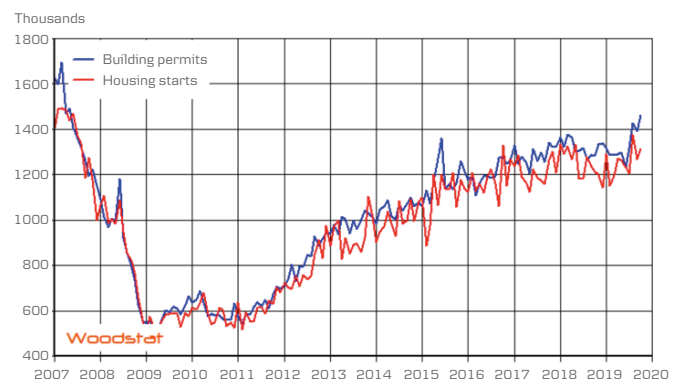

Källa: Woodstat (Sista mät punkt september 2019.)

USA ett öppet fönster för svenska trävaror

När den så viktiga Englandsmarknaden viker och osäkerheterna där känns oöverskådbara så är det viktigt att låta på trycket i den europeiska trävarumarknaden. Då ser USA just nu ut att vara det fönster som står öppet. Husstarterna ökar kontinuerligt och antalet bygglov börjar närma sig nivåerna före finanskraschen. Trävarupriserna ligger på historiskt rimliga nivåer och USD/SEK-kursen är mycket aptitlig.

Figur 9. Antalet husstarter och bygglov i USA

Källa: Woodstat

Timmer & Massaved

Virkesprissänkningarna fortsätter

Vår bedömning är att den prissänkningssvåg, som vid årsskiftet började i söder och sen rullat norrut fortsätter ett tag till. Massaveden har inte sett botten ännu men även timmer kan få se ytterligare prissänkningar, framförallt från Mellansverige och norrut.

Tillgången på timmer varierar i landet

Prissänkningarna började på timmer i Sydsverige. Från toppnoteringarna vid årsskiftet ligger prisfallet, på prislistan, runt 90-100 kr för gran. Talltimmer har haft mer blygsamma sänkningar. Prisfallet har smittat norrut och det är väl egentligen bara i nordligaste Sverige där timmerprislistan inte sänkts. Det innebär inte att priserna där legat still, utan premier och påslag har försvunnit över hela landet. Försörjningsläget för sågverken spretar åt olika håll beroende på träslag och läge i landet. I södra Sverige upplever vi att sågverken, över lag, är välförsörjda men att kontrakteringsläget är mycket svagt. Dels beroende på att man fortfarande jobbar med barkborreskadad skog men framförallt så har intresset hos skogsägarna svalnat med sänkta priser. Detta gör att vi ser framför oss att det kan bli brist på färsk, oskadad gran framöver. Talltimmerflödet är mycket svagt och även här tror vi att vi kan se bristsituationer. Vi tror ändå inte på några prishöjningar utan stabila priser.

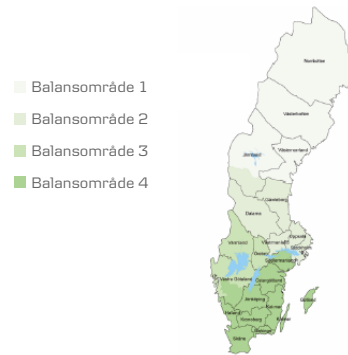
I övriga Sverige som inte har drabbats av granbarkborren på samma sätt varierar situationen. Generellt tror vi dock på fortsatta prissänkningar på timmer överlag norrut. I Mellansverige kan det faktiskt bli så att tallen sänks mer än granen.

Gott om massaved och fortsatta prissänkningar

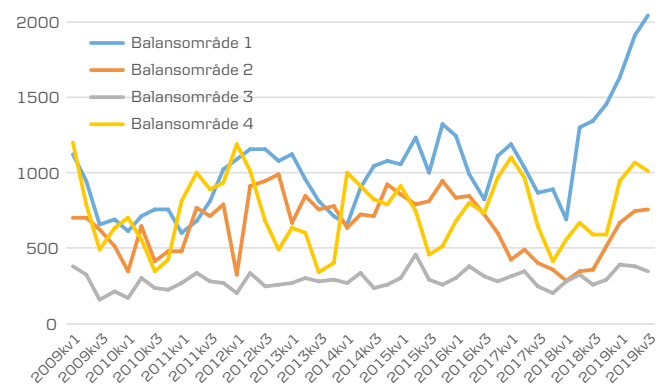
Tillgången av massaved varierar i landet men är överlag god till mycket god, se figur 10. Utifrån årstiden så sitter industrin generellt med höga lager av huvudsortimentet barrmassaved. Mest extrema lagersituationen syns i Norrland och är till stor del en effekt av SCAs uppstart av jättebruket Östrand. Man har säkerligen kalkylerat med en stor buffert, för att ha en marginal och aldrig riskera inkörningen av bruket. Denna volym betas naturligtvis av nu, vilket gör att behovet kommer att vara måttligt i denna region under en period. I norra Sverige skulle det förvåna oss mycket om det inte blir prissänkningar på barrmassaved.

När det gäller Sydsverige är också lagervolymer höga och mycket barkborreskadad ved har naturligtvis kokats och detta lär fortsätta. Södra gjorde en mindre prissänkning i september på 20 kr, vilken enligt oss var förvånande försiktig. Priserna på avsalumassa är nedpressade och ingen snabb uppåtrekyl är i sikte. Eftersom man har så gott om ved så skulle det förvåna om det inte kom ytterligare en prissänkning på barrmassaveden i Sydsverige.

I Mellansverige har massavedspriserna sjunkit successivt under hösten och senast ut var Holmen och Stora Enso. Priserna ligger i trakten 260-270 kr/m³fub. Det borde ta emot med ytterligare prissänkningar på dessa nivåer. Däremot lär fler aktörer följa efter och jämna ut prisskillnaderna.

Figur 10. Lager av barrmassaved i Sveriges olika balansområden

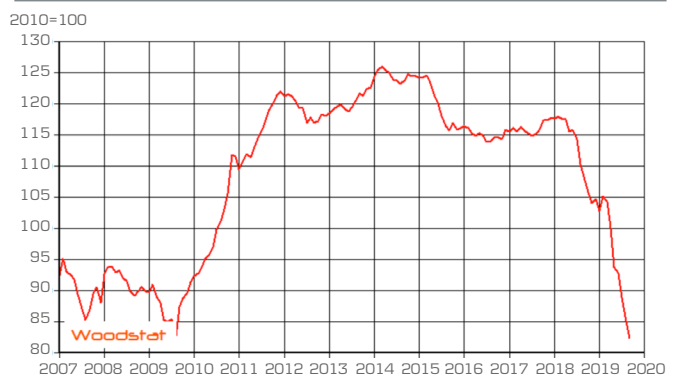

Källa: Karta och diagram, Skogsstyrelsen (Senaste mätning Q3 2019.)

Europas barkborrar förstör trävarumarknaden

Rapporterna om barkborreskadorna i Centraleuropa blir allt mer apokalyptiska. Det hörs en total uppgivenhet från skogsfolk i framförallt Tjeckien och södra Tyskland. De senaste siffrorna vi kan hitta på skadeläget summeras till cirka 140 miljoner m³ skadad skog. Detta inbegriper även stormskador. Timmerpriserna är rekordlåga, se figur 11, och risken är nu stor att många skogsägare med mindre fastigheter anser det meningslöst att ta ut den skadade skogen. "All skog är ju ändå förstörd". Detta är en farlig utveckling. Vår bedömning är, oberoende av väderlek, att dessa skador kommer att fortgå flera år framåt. Virkesmarknaden torde därmed påverkas för en lång tid framöver.

Figur 11. Tyska producentprisindex för gransågtimmer från statlig skog

Källa: Woodstat (Senaste mätning september 2019.)

Råd till skogsägarna

En mer normal virkesprissituation igen

I en period av fallande priser är det betydligt svårare att ge råd till skogsägarna. Frågan är om vi kommer från en fullständigt unik prisnivå och om dagens sänkta nivåer, mer är ett normalläge. Det känns omöjligt att svara på. Däremot tror vi inte på någon närliggande prisrekyll uppåt mot förra årets nivåer. Vårt råd blir därför att sköta skogen som tidigare.

Var noga med röjning och förstagallring. Inventera eventuella skador och avverka skadad skog omedelbart. Har du möjlighet så satsa på lövträdsdominerade gallringar. Lövmassaveden har inte påverkats. Som vanligt skall du vara lyhörd på vad din lokala virkesköpare efterfrågar. I en period som denna kan det uppstå lokala brister på såväl talltimmer och fårskt grantimmer som klintimmer.

Södra Sverige

Lägg fortsatt fokus på barkborreskadad skog. För många är julen en tid då man återvänder till sin släktfastighet. Ägna då ordentligt med tid till strukturerade skogspromenader i äldre och medelålders granbestånd. Ta omgående kontakt med din virkesköpare om du upptäcker nya skador. Virkesmarknaden varierar kraftigt på lokal nivå. Skall du avverka så kontrollera först med din virkesköpare. Vi upplever att det är brist på talltimmer i vissa områden.

- Fortsatt 100 % fokus på barkborreskadad skog. Inventera igen.
- Om du har tid så ut och röj - mygg och lövfritt.
- Gallra - prismässigt är det fortsatt mycket bra läge för gallring av alla bestånd
- Slutavverkning - kolla med virkesköparen. Styr mot talldominerade bestånd.

Mellansverige

Även här är det stora barkborreskador. Ut och inventera. Bättre sent än aldrig. Fortfarande villervalla på virkesmarknaden med varierande nivåer på prissänkningarna. Kolla noga med din virkesköpare vilken prisnivå du säljer till.

- Röj för fulla muggar innan snön kommer.
- Fortsätt förstagallra, se det som skogsvårdande åtgärd med visst netto.
- Överväger du senare gallringar så kolla behovet av massaved och pris med din virkesköpare.
- Vid slutavverkning, fokus på tall.

Norra Sverige

Här har prissänkningarna varit minst även om premierna har fått stryka på foten. Vi tror att priserna fortsatt är på väg ned. Kolla noga med din virkesköpare.

- Gallring i alla former rekommenderas. Vid sena gallringar konsultera med någon skogskunnig. Det är nästan alltid bättre att vänta till slutavverkning om du kommer in sent i beståndet.
- Okej läge att slutavverka, kolla av priset. Sannolikt tall före gran.

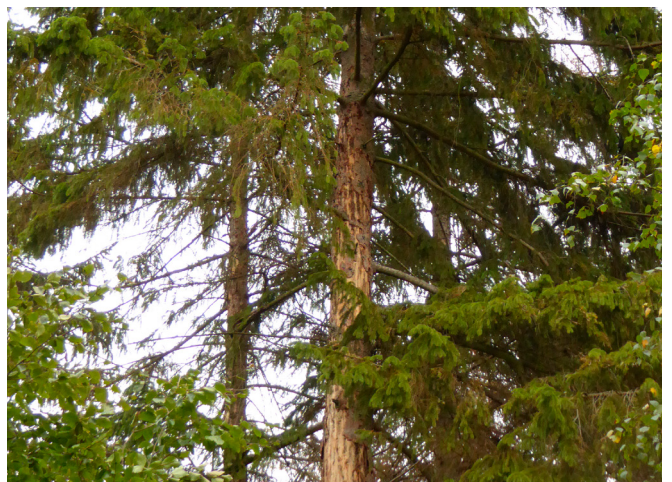
Granbarkborre. Foto: Skogsstyrelsen

Zombieträd ger en brun vår i våra skogar

Många markägare har säkert sett dem och förfasats över zombiegranarna som står där gröna och fina men som ändå döda. Slående ofta när man är ute i skogen denna höst så låter man sig luras av den gröna, frodiga skogen som står intill döda barkborreträd. Men när man kommer närmare ser man att barken är på väg att ramlat av. Träden är invintrade och i dvala. Barren är gröna beroende på att assimilationen upphört, men egentligen är träden redan döda av ett sent barkborreangrepp. Så fort vårsolens, värmande strålar tittar fram kommer dessa träd att vara bruna.

Ett ack så tråkigt råd till alla skogsägare. Ut och inventera era skogar även om ni upplevt att skogen är grön. Här gäller det att titta noggrant. Gå gärna ut ytterligare en gång och inventera i redan skadade områden. Stora värden står på spel och dessa värden kan räddas om man avverkar de skadade träden under vintern. Vi känner tyvärr en oro för att skadorna är mer omfattande än de prognoser som kommunicerats. Facit kommer först i vår.

Beroende på ökande skador i Svealand utökar nu Skogsstyrelsen samarbetet med skogsbruket även där, på samma sätt som man tidigare gjort i Götaland.

Ett exempel på döda men fortfarande gröna granar. I detta fall har barken ramlat av, men vanligtvis är dessa skador svårare att upptäcka.

Foto: Gunnar Isacson

Kända profiler ger sin syn på virkesmarknaden

Kända profiler inom skogsnäringen ger sin syn på marknaden och råvarusituationen.

Jonas Mårtensson
Affärsområdeschef Skog, SCA
www.sca.com

Trävaror: Även om priserna faller så ser vi en relativt god konsumtion i grunden. Det är snarare osäkerheter kring konjunkturutvecklingen och den höga produktionen som drivit prisnedgången. Prissänkningarna varierar dock beroende på trä-

slag och kvalitet. Vi har en stor press på framförallt sämre kvaliteter och sidobrädor av gran med prisnedgångar på uppemot 40 %. På högkvalitativ gran och huvuddelen av furusortimentet så har fallet varit betydligt lägre. Svenska furulager är på förhållandevis låga nivåer.

Virkesmarknaden: Det finns gott om massaved i hela landet och de prislitesänkningar vi sett i Syd- och Mellansverige sprider sig nu norrut. Det är även gott om timmer i marknaden och man kan inte utesluta prissänkningar även där. Tallen bör klara sig något bättre än granen.

Massamarknaden: På massamarknaden ser vi nu positiva signaler efter en period med sjunkande priser. Efterfrågan på långfibrig massa har förbättrats och vi ser höga globala leveranser samtidigt som lagernivåerna sjunker och högkostnadsproducenter minskar produktionen. Lagren är nu nere på en normal nivå och bedömaren tror att vi snart kommer att se prisökningar. Även på kortfibrig massa sjunker lagernivåerna, men där är de fortsatt på en relativt hög nivå.

Magnus Andersson
Koncernchef, Derome
www.derome.se

Trävaror: Visst är det fortsatt höga lager men vi hittar avsättning för varorna och är utifrån omständigheterna nöjda. Naturligtvis har vi hjälp av vår egen husproduktion i detta läge. Vi börjar också exportera trävaror till USA nu i november

vilket känns bra för att minska på trycket mot Europa. Prisraset har varit betydande framförallt på sämre kvaliteter. Nu har dock fallet mattats av och vi tror oss ana en bottenkänning.

Timmer: Vi har ett gott lager för tillfället men vi ligger i ett område där barkborreskadorna är begränsade och här ser vi ett dämpat virkesflöde. Därför tror jag att timmerpriserna ligger fast.

Massaved: Vi tror på en viss justering neråt på massaveden.

Calle Nordqvist
Vd, Skogssällskapet
www.skogssallskapet.se

Industrin: Positivt är att vi ser en hög produktionsnivå på sågverksidan. Prisfallet på trävaror har bromsat upp och marknaden ser ut att plana ut på en ny, lägre nivå. Massamarknaden visar ett på ett liknande scenario.

Massaved: Vi har ett klart överskott på massaved i hela landet, även om situationen är värst i norr. De senaste prissänkningarna, som vi nu sett på massaved i Mellansverige, kommer sannolikt att smitta, framförallt söderut.

Timmer: När det gäller timmer känner vi faktiskt en viss ökad efterfrågan på färskt grantimmer. Jag tror därför att prisnivån ligger fast både på gran och tall, framförallt i södra Sverige men även i norrut. Enskilda sågverk kan säkert också uppleva brist på talltimmer lokalt. Vi har ett utmanande överskott på energived överallt.

Avslutningsvis en liten anekdot i denna pressade situation är att vi fortfarande exporterar granbarkborreskadat timmer till Tyskland.

Claes Andersson
Vd för sågverkskoncernen
JG Anderssons Söner AB i Småland
www.jga.se

Trävaror: Vi känner en avvaktande, försiktig optimism som grundas på det goda underliggande behovet för trävaror. Detta i en annars tuff period med prissänkningar de tre senaste kvartalen. Det är de sämre kvaliteterna

som drabbats hårdast och det har varit skönt att ha vår emballageindustri. Prisfallet har ännu inte stannat av men vi känner att botten är nära.

Barkborre: Vi verkar i en region med många aktiva, privata markägare. De har varit måna om att deras skadade skog skall blir hanterad. Detta är något vi i industrin skall vara tacksamma över. Det har ytterligare drivit på upparbetningen av skadad skog, som skett på ett föredömligt sätt.

Timmer: Vi har goda vatten- och rotlager, vilket vi är glada över då det inte är något jätteutbud. Om trävarumarknaden håller sig på denna nivå tror jag inte på några prissäkringar.

Fastighetsmarknaden

Skogsfastighetspriserna planar ut

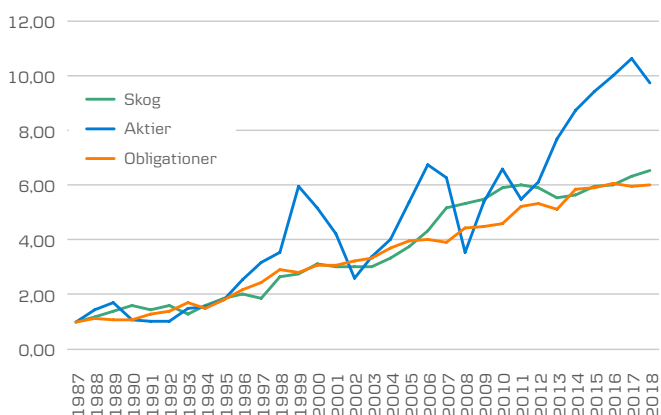
Skogsfastighetsmarknaden har varit svår att överblicka det senaste året. Enligt LRF-Konsults statistik så har priserna ökat dramatiskt i Sydsverige och samtidigt sjunkit ordentligt i framförallt Mellansverige men också i norra Sverige. Vår upplevelse har varit att marknaden snarare har blivit mer selektiv i hela landet. I Mellansveriges och Norrlands inland upplever vi att priserna sjunkit medan de varit stabila i kustområdena. Sydsverige har över lag haft en stark fastighetsmarknad med prisuppgångar, men även där börjar marknaden spreta isär när det gäller priserna. Visa objekt betingar höjda priser medan andra ligger kvar länge till försäljning. Detta kan vara en effekt av att säljarna har satt priskraven för högt. Sammantaget är bilden när vi talar med såväl mäklare som köpare och säljare att även den sydsvenska marknaden börjar plana ut.

Skogen betar sig som en obligation

Ända sedan förvärvslagstiftningen liberaliserades för 30 år sedan har vi haft en tydlig trend nedåt på räntemarknaden. Om man jämför en placering i skog med aktier och obligationer ser man en slående likhet i totalavkastningen för skog och obligationer, se figur 12. Figuren jämför de olika placeringarna utifrån ett totalavkastningsperspektiv. Man köper skog för marknadspris, varje år avverkar man och säljer till snittpris. För nettot köper man ny skog. På samma sätt har man gjort med obligationer och aktier.

Eftersom jämförelsen inte tar hänsyn till skatten så är det inte den individuella nivån man skall titta på utan just jämförelsen. Där följer skog och obligationer varandra nästan slaviskt. Obligationer är en investeringsprodukt som ger bra avkastning i en nedåtgående räntemiljö. Är det då bara en tillfällighet att skogen följer obligationerna eller är även skogsfastighetsmarknaden väldigt ränteberoende. De flesta anser att skogsmarkspriserna inte påverkas av räntan, eftersom belåningen är låg, osv. Denna jämförelse pekar i alla fall åt andra hållet. Något att fundera på över julen. Vi återkommer i frågan.

Figur 12. Värdeutveckling inklusive reinvesterad avkastning för aktier, skog och obligationer

Källa: Thomas Lusth

Mats Bygge
Vd, Areal
www.areal.se

Under hösten 2019 har mäklariet av skogsfastigheter rullat på förvånansvärt bra i hela landet. Nästan bättre än man kunde förvänta sig, med tanke på barkborrar, fallande virkespriser och en konjunktur som verkar vika.

Å andra sidan verkar en fortsatt

lågräntemiljö, hög likviditet hos köpare samt långsiktig framtidstro på skogsindustrins nya produkter i positiv riktning. Sammanfattningsvis har vi trots allt inte sett någon tydlig prisnedgång på skog ännu, men extrempriserna i Götaland är över. Över lag säljs rena skogsfastigheter i prisläget 1-10 Mkr, på förhållandevis kort tid i hela landet. Det vore dock synnerligen märkligt om inte skogsmarkspriserna vek en smula nedåt framöver. En viss prisnedgång på skog, säg -5 %, borde komma under 2020. Detta under förutsättning att inget omtumlande och idag okänt inträffar, då blir det annorlunda.

Mikael Sillerström
Fastighetsmäklare, region norr,
LRF Konsult
www.lrfkonsult.se

Vi känner inte igen oss i den prissänkning på -6 %, som halvårsstatistiken visade. Däremot ökar prisskillnaderna. Med undantag för skidorterna, så har vi ett prisfall i Jämtlands västra delar, medan prisnivån snarare planat ut i centrala och östra Jämtland. Jag upplever också köparna är mer intresserade av tillväxtfastigheter med hög bonitet och yngre skogar. Långsiktigheten har helt enkelt ökat.

Årets skogsanalytiker

Årets kvinnliga och manliga "Skogsanalytiker" koras. I samband med årets Elmia Wood utlyste Danske Bank sin traditionella tävling "Årets skogsanalytiker". Nu har verkligheten hunnit ikapp analyserna och vi har glädjen att kora två vinnare, med var sin lyxmiddag för två. Stort grattis till:

- *Christer Ålund Halmstad*
- *Sara Lundberg Mellbystrand*

Fråga 1: Skogsmarkspriset i Götaland enligt LRF Konsult första halvåret 2019.

Rätt svar: 707 kr/m³sk

Fråga 2: Massapriset den 30 augusti 2019?

Rätt svar: 900 USD/ton

Fråga 3: Snittpriset på exporterade trävaror den 30 augusti 2019?

Rätt svar: 2205 kr/m³

Hela 643 personer lade ner tid och tankeverksamhet för att försöka spå in i den så viktiga framtiden. Härligt engagemang.

Ränta & valuta

Bankens chefsekonom Michael Grahn ger sin syn på ränte- och valuta-situationen.

<http://danskeanalyse.danskebank.dk>

En osäker framtid för konjunkturen och räntan

Osäkerheten kring de globala utsikterna är fortsatt dimmiga. Handelskonflikten mellan USA och Kina svänger fram

och tillbaks utan något så kallat "fas 1"-avtal i sikte. Den tyska konjunkturen viker med fortsatt låg BNP-tillväxt och ett sjunkande försäljningschefsindex vilket drar därmed med sig resten av Euro-området. Sannolikheten för hård Brexit har dock minskat väsentligt. Däremot kvarstår osäkerheten om utfallet i extravalet den 12 december.

För svensk del har BNP-tillväxten dämpats rejält och vår prognos är att den landar på 1 % under 2019 och 0,7 % 2021. Kortsiktigt räknar vi med kraftiga svängningar i BNP Q3 och Q4 på grund av hur "bonus-malus" påverkar bilregistreringarna. Även svensk arbetsmarknad försämras. Trots att siffrorna har reviderats så ser vi en ökning i arbetslösheten i kombination med att jobbvakanserna sjunker och att antalet arbetade timmar minskar något. Vi tror att arbetslösheten fortsätter att stiga. I detta läge förvånar det att inte regeringen för någon diskussion om möjligheten att aktivt utnyttja Sveriges starka offentliga finanser. Detta skulle kunna mildra försvagningen i ekonomin.

Senaste KPIF (KPI utan påverkan av räntan) och underliggande KPIF exkl. energi kom ut lägre än Riksbankens prognos och det är fortfarande en bit kvar tills inflationsmålet på 2 % nås. Samtidigt har KPIF pekat nedåt under året och inflationsförväntningarna har fallit. Vi ser vi inte vad som skulle kunna dra upp inflationen den närmsta tiden.

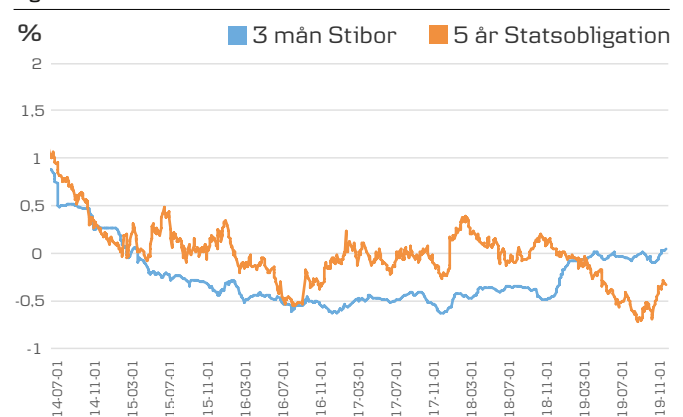
Riksbanken väljer fortfarande att signalera en höjning av repo-räntan i december vilket vi inte bedömer är motiverat. Eftersom vi gör en svagare bedömning av de ekonomiska utsikterna än Riksbanken så tror vi att risken är stor att man kan tvingas ta tillbaka höjningen under nästa år. Detta sammantaget, bedömer att kronan kan fortsätta försvagas mot USD, EUR och GBP.

Tabell 2. Prognos ränta & valuta Danske Bank

	Spot	3m	6m	12m
3m Stibor	0,08	0,15	0,15	0,15
5 år statsobligation	-0,37	-0,20	-0,10	0,00
USD/SEK	9,62	9,91	9,91	9,73
EUR/SEK	10,65	10,80	11,00	11,00
GBP/SEK	12,43	12,34	12,57	12,57

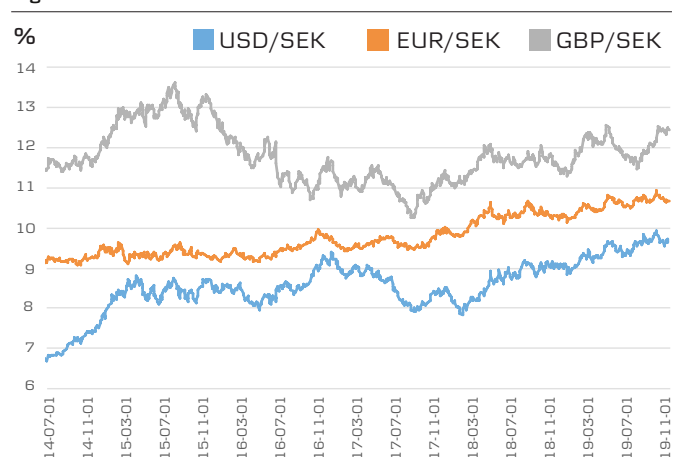
Källa: Danske Bank (Spotdatum 2019-11-25)

Figur 13. Ränta

Källa: Danske Bank

Figur 14. Valuta

Källa: Danske Bank

Om Danske Bank

Danske Bank i Sverige är en fullservicebank med ett brett utbud av produkter och tjänster inom sparande och placeringar, pension och försäkring, finansiering och betalningar samt riskhantering. Banken ingår i Danske Bank Group, ett börsnoterat aktiebolag på Köpenhamnsbörsen och en av Nordens största finanskoncerner med över 400 kontor i 15 länder. Danske Bank i Sverige har ett 30-tal bankkontor och sex regionala Finanscenter och etablerades i Sverige i samband med förvärvet av Östgöta Enskilda Bank. För mer information besök www.danskebank.se

Ansvarig utgivare

Johan Freij
Affärsområdeschef, Skog och Lantbruk
Danske Bank Sverige
Telefon 0752-48 12 61

Jag tar gärna emot synpunkter och idéer från dig som läsare.
Skicka dem till:

johan.freij@danskebank.se